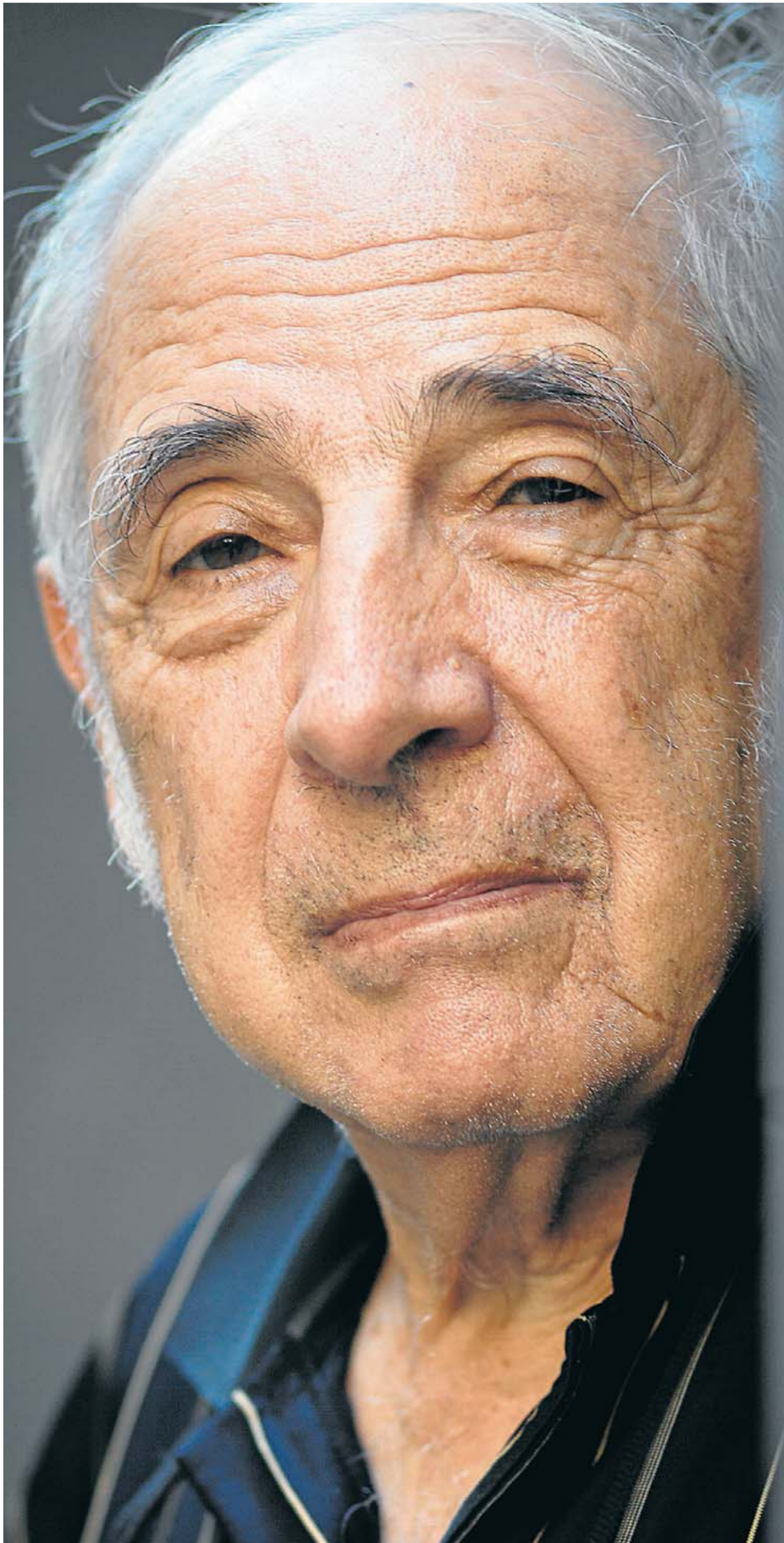

ARA DIUMENGE

06_09_2015 #70

“EXISTEIX
EL PROGRÉS
HUMÀ, PERÒ
DUBTO QUE
EXISTEIXI
EL PROGRÉS
MORAL”

Entrevista a
John R. Searle, referent
mundial en la filosofia
del llenguatge i de la
ment, i l'home que nega
la intel·ligència artificial

CONVERSES SOBRE EL MÓN QUE VE **CARLES CAPDEVILA**

"LA FILOSOFIA NO ÉS LA MATÈRIA MÉS INTERESSANT, ÉS L'ÚNICA"

JOHN R. SEARLE

EL FILÒSOF JOHN R. SEARLE EM REP al seu hotel a Girona, on durant cinc dies imparteix un seminari a la Càtedra Ferrater Mora. Porta una gorra del Barça, va camuflat de turista i desprèn una energia i unes ganes de gresca que em sobten per l'edat (82 anys), i per la situació. De fet, no es vol quedar a l'hotel, on teníem un reservat per a l'entrevista. Em fa anar a una terrassa sorollosa al carrer, envoltats de gent. I, mentre jo pateixo per la qualitat de l'enregistrament, ell ja s'ha discutit amb el cambrer -en una barreja de castellà i italià amb accent nord-americà- perquè li ha portat una gerra de cervesa massa gran. Té caràcter, això queda clar. Anirem veient quin. Em diu que abans de començar vol llegir *Le Monde*, i afegeix, rient, que no sap francès. Entenc que és l'hora d'interrompre'l i provocar-lo, a veure què.

Fa poc vaig entrevistar el filòsof Daniel Dennett. No sé si són gaire amics...

El conec. Crec que està carregat d'hòsties. És trist, però és així. Ell creu que la consciència no existeix. És una bogeria. Et vénen ganes de pessigar-lo. Una pessigada. Au, aquí tens la consciència, dimonis! Defensa unes idees que òbviament són falses. No és una qüestió de si la consciència existeix o no; tots som conscients, és impossible negar-ho.

N'està segur, d'això?

Absolutament. Li diré per què. La gent creu

que potser descobrirem que la consciència no existeix igual que hem descobert que no existeixen els arcs de Sant Martí. Però per descobrir que els arcs de Sant Martí no existeixen hem de descobrir que hi ha una diferència entre les aparences i la realitat. Però això no es pot fer amb la consciència, perquè l'aparença de consciència és la consciència. Ho entén? No es pot demostrar que la consciència és una il·lusió perquè si conscientment a mi em sembla que sóc conscient vol dir que sóc conscient. La distinció entre realitat i il·lusió és la diferència entre com les coses et sembla que són conscientment i com són realment. Si conscientment et sembla que ets conscient, ets conscient.

La consciència és un tema important de la seva carrera.

La consciència és un tema molt fàcil, amb pocs minuts ja l'hem enllestit. El llenguatge ja és més difícil. La societat, també. La intencionalitat, també. A la meva primera conferència vaig enumerar una dotzena de característiques de la consciència, que és un procés neurobiològic que té lloc al cervell. Ja ho veus. No és un tema difícil. La neurociència ens proporcionarà el coneixement per entendre com funciona, de moment no ho sabem.

Però ens hi estem acostant?

Van dient que hi som a prop, però a mi em sembla que encara queda molt, la veritat. No

sabem com ho fa el cervell però no passa res, ja ho esbrinarem.

La neurociència canviarà la filosofia?

En la història de la ciència les coses funcionen així: primer trobes una correlació, després mires si hi ha una relació causal, i llavors tens una teoria. La teoria que els gèmens causen malalties va anar així. Primer vam trobar una correlació entre posar-se malalt i rentar-se les mans. Ignaz Semmelweis va descobrir la teoria dels gèmens, a Viena. Primer pas: descobrir la correlació. Segon: veure si és causal. Tercer: proposar la teoria. Encara som al primer pas. Però no és un problema filosòfic difícil: és un tema científic complicat, com curar el càncer. Un problema científic, no metafísic.

Quan la ciència apareix, ¿la filosofia desapareix?

No. La ciència sempre té raó i la filosofia sempre està equivocada per un motiu molt senzill: així que ens posem d'acord a dir que una cosa és certa, deixem d'anomenar-la filosofia i l'anomenem ciència. Algun dia el meu punt de vista serà considerat un punt de vista científic, perquè he dit que el cervell és la causa de la consciència, la consciència té lloc al cervell. Això ara és una teoria filosòfica, i en un moment o altre es convertirà en científica. Pensi en la història del vitalisme. Abans hi havia una baralla entre

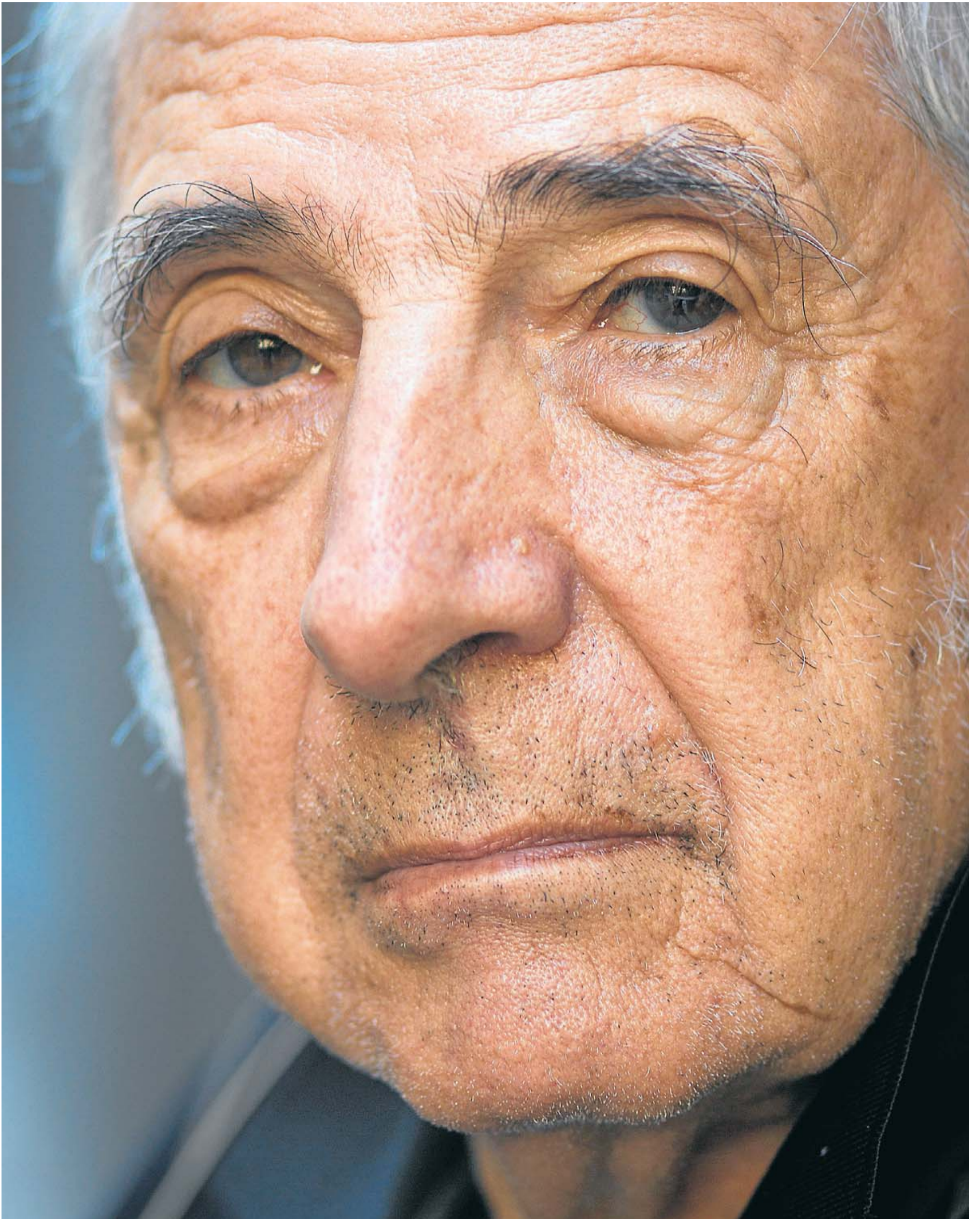
mecanicistes i vitalistes, sobre la vida, i totes dues coses estaven considerades punts de vista sobre possibles teories científiques. Molts biòlegs eren vitalistes i molts filòsofs eren mecanicistes. I va resultar que el mecanicisme és correcte i el vitalisme no, així que ara diem que el mecanicisme és científic i el vitalisme és filosòfic.

Vostè diu que el problema central és la realitat bàsica i la realitat humana.

El problema principal és entendre com la realitat humana és consistent amb la física i la química. En un món que està totalment fet de partícules físiques, ¿com podem tenir consciència, intencionalitat, llenguatge, ètica, un fabricant de cervesa i una recerca filosòfica? D'això van les meves conferències. La realitat bàsica és àtoms, electrons, molècules, protons. La realitat humana és consciència, intencionalitat, llenguatge, lliure albir, ètica, estètica... I aquest és el problema bàsic de la filosofia: com anem de la realitat bàsica a la humana.

¿La realitat humana ha sigut creada pel llenguatge?

La realitat humana és consciència, intencionalitat i potser el lliure albir, o potser no. Ètica i estètica també són realitat humana. Els diners, les propietats, els governs, els matrimonis, les festes, el llenguatge... Tot això és realitat humana.

Podem parlar de la intencionalitat? És un llibre seu important.

La intencionalitat és la característica de la ment per la qual pot dirigir els objectes i els afers del món. "M'agrada beure cervesa". Aquest és un estat intencional per part meva. "Crec que Barack Obama és president" n'és un altre. Sempre hi ha estats intencionals. Creences, esperança, por, desitjos: són intencions en el seu sentit més habitual. Totes les emocions -amor, odi- també són intencionals. Com funciona tot això? D'això va el meu llibre, se'l pot llegir.

Ho faré. És així com apareix la religió, també?
Depèn del que entengui per religió. Si vol dir la mena de coses que em van explicar de petit, que existeix un Déu, que en realitat en són tres, el Déu Pare, el Déu Fill i el Déu Esperit Sant, que va crear el món en set dies... Tot això segurament és fals. Estaria bé que fos veritat però ho sento: és fals amb una certesa gairebé absoluta.

Però pot imaginar-se un món sense religió?
I tant. Però resulta que la religió satisfà una necessitat, molta gent la necessita. Així que, per què no? Jo solia pensar que la religió era inofensiva, però resulta que per als musulmans no ho és tant. Són bastant fanàtics. Són on érem nosaltres fa 700 anys. La Inquisició va ser molt dolenta. Ja ho heu superat, a Espanya. A vostè i a mi no ens torturarà la Inquisició per culpa del que pensem. Però els musulmans encara són a l'Edat Mitjana.

Vostè creu que en el tema del lliure albir la filosofia no ha avançat.

Hi ha hagut molt pocs avenços en aquest tema. I crec que no sabem si existeix el lliure albir fins que no entenguem com funciona el cervell. Si és un sistema no determinista o determinista. No sé si tenim lliure albir. Li puc dir com seria el món si en tinguéssim, però no li puc dir si en tenim.

Però sí que està segur que existeix la consciència.

Sí. Estic segur que som conscients.

Llavors, si som conscients del lliure albir, deu existir...

El lliure albir és una convicció que tenim a causa de la manera com funciona la consciència. La consciència per si sola no pot demostrar que existeix el lliure albir. Jo aixeco la mà lliurement, o almenys això és el que em sembla conscientment. Però això no demostra que sigui real, perquè podria haver estat determinat. Així doncs, no es pot demostrar l'existència del lliure albir de la mateixa manera que es pot demostrar l'existència de la consciència, perquè el lliure albir és una tesi sobre la causa de l'estructura de l'Univers. No sabem si és veritat. Hem de saber més sobre el cervell.

¿Creu que la civilització la va crear el llenguatge?

Vingui a la meva conferència demà: contestaré a aquesta pregunta. La versió curta de la resposta és que sí. En la civilització no es pot tenir diners, propietats, governs, casaments, festes, universitats, vacances d'estiu o diaris sense el llenguatge. Així doncs, el llenguatge és el prerrequisit essencial del que entenem per civilització. Com funciona? Ho explicaré demà.

[En aquest punt la meva consciència, que tinc clar que existeix, em fa ser conscient que l'entrevista no serà fàcil. Així que canvio el destí lliurement i procuro canviar el guió.]

JOHN R. SEARLE

“Quan ens posem d'acord que una cosa és certa, deixem d'anomenar-la filosofia i l'anomenem ciència”

“No permeto ordinadors ni mòbils a classe: no ensenyaré a qui mira el Facebook o el correu”

“Els europeus heu inventat un substitut per a la guerra: el futbol. I us encanta”

Si tingués un fill que volgués estudiar filosofia, què li hauria de dir?

Fantàstic! És la millor matèria que hi ha. De fet, les altres matèries són interessants només quan són part de la filosofia. Per a mi no és només la matèria més interessant: és l'única matèria! Si estudia, no ho sé, agricultura: si hi alguna cosa interessant sobre l'agricultura són les parts filosòfiques. Com creixen les plantes? Per què existeixen les plantes, per començar? Per a mi l'única matèria que s'ha d'estudiar és la filosofia, perquè totes les altres hi contribueixen. Tots som filòsofs, ens agradi o no. M'estic bevent aquesta cervesa però he de tenir una pressuposició filosòfica per fer-ho. He d'assumir que hi ha una realitat que és independent de mi, que puc actuar sobre aquesta realitat portant-me la cervesa fins a la boca... Tot això és filosofia. No és només una matèria, és el més important. I, d'alguna manera, totes les matèries són interessants perquè són branques de la filosofia.

La filosofia ajuda en la vida real?

És la vida real! No en tinc cap altra, a part de la filosofia. M'ajudo a mi mateix a solucionar problemes filosòfics. Què més hi ha? Si tinc un problema a l'hora d'engegar el cotxe, això no és un problema filosòfic. Però té ramificacions importants. Costa d'arrencar, el Porsche. Per què ha de costar més que els altres cotxes? En tinc quatre. Dos Audis A8. M'encanten els Audis, n'he tingut un durant gairebé vint anys, el vaig comprar el 1997. Me'n vaig comprar un de nou perquè vaig donar cotxes a dues amigues meves. Un a la Jennifer, un BMW, li encanta. I un altre a la Nicole, vostè l'ha coneguda a l'hotel, un Volkswagen. I totes dues em van dir que m'havia de comprar un altre Audi A8. Així que ho vaig fer, però quan me'l vaig comprar no em podia desfer de l'antic, és massa bo! És un cotxe fantàstic. Així que tinc dos A8, el millor cotxe que s'ha fet mai. L'utilitzo per anar a esquiar. Xassís d'alumini, tracció a les quatre rodes... no t'has de preocupar per la neu, la creua com si res. I després tinc un Porsche 911, i filosòficament parlant és un cotxe molt sincer. Però costa arrencar-lo. I just abans de venir a Europa vaig intentar engegar-lo al garatge de casa però no hi havia manera. Així que el Porsche em dona problemes.

[Ara sóc conscient que l'entrevista se m'escapa de les mans i si no ho aturo l'hauré de posar a la secció de motor.]

Em sembla que vostè té molt sentit de l'humor.

Bé, no ho sé. Tot és divertit, no cal tenir sentit de l'humor. M'agrada o no, tot és divertit.

¿El sentit de l'humor és una creació humana o els animals també en poden tenir?

L'humor depèn de l'observador. Una cosa és divertida en funció de la interpretació que en fem. No vol dir que en un lligam químic hi hagi humor, no funciona així. S'ha de tenir una ment per poder apreciar l'humor. Però és fàcil de fer, perquè tot és divertit.

Vostè va estudiar a Oxford, oi?

Bé, el que es diu estudiar... Em vaig autoeducar, ningú no em va prestar gaire atenció, a Oxford. La universitat perfecta per a mi: vaig poder fer el que volia.

¿I com és que vostè encara ensenya a Berkeley? Per què, als 82 anys?

Per què no? Hi tinc una feina de professor a temps complet. A Berkeley no cal que et jubilis. La Cort Suprema va fer un gran descobriment: no pots acomiadar algú perquè sigui jueu, negre, o dona, i tampoc el pots acomiadar perquè repapiegi! Em sembla una gran

idea. Se'n van adonar tots els païos de la Cort Suprema que repapiegen, és una gran descoberta. Així que no em poden acomiadar.

He llegit que a la seva classe no està permès tenir mòbils ni portàtils.

No permeto portar ordinadors a les meves classes. Només en cas que algú tingui un problema mental i hagi de portar un ordinador o una cosa així, però a la gent normal no els permeto ordinadors per una raó molt simple: resulta que s'entretenen fent una cosa que es diu Facebook. O llegint l'e-mail. Ni en broma: no faré classes a algú que està mirant el Facebook o l'e-mail.

I ho accepten?

No tenen opció! Si vols portar l'ordinador, fora de la meva classe! Funciona així.

Vostè no fa servir tecnologia?

I tant. No podria viure sense tecnologia. Tinc tota aquesta merda. Tinc iPhone i portàtils i tot això. Puc fer coses a l'ordinador molt més ràpid que no pas amb un bolígraf. I és molt fàcil escriure llibres a l'ordinador. De fet, massa i tot. I la informació que pots aconseguir... De cop i volta penses: com es deia el pare d'aquesta persona? Ho trobes a l'instant!

Canviarà la manera com pensem, potser?

Sí, i potser no serà per a bé. Perquè si un es passa tot el sant dia, com fan els meus estudiants, mirant una estúpida pantalla d'ordinador, penso que se li estova el cervell. És pitjor que la cervesa. Em sembla que té efectes perniciosos.

Li preocupa la intel·ligència artificial?

Miri: la idea de les intel·ligències artificials potents és estúpida. La pots refutar amb dues frases. Diuen que si tens el programa d'ordinador adequat que pugui passar el test de Turing has creat una ment. I les dues frases que calen per refutar-ho són aquestes. Primer, es tracta d'una qüestió sintàctica, no semàntica: la sintaxi del programa no és suficient per a la semàntica de la cognició humana real. Ho he demostrat amb el test de l'habitació xinesa. És tan senzill que és absurd que encara hi continuïn donant voltes. I l'altra frase que ho refuta és: la simulació no és duplicació. Que puguis simular la cognició no vol dir que hagi aconseguit crear-la o duplicar-la. Són uns punts terriblement obvis. No són difícils. Però la gent s'hi resisteix.

Però potser algun dia un ordinador adquirirà consciència.

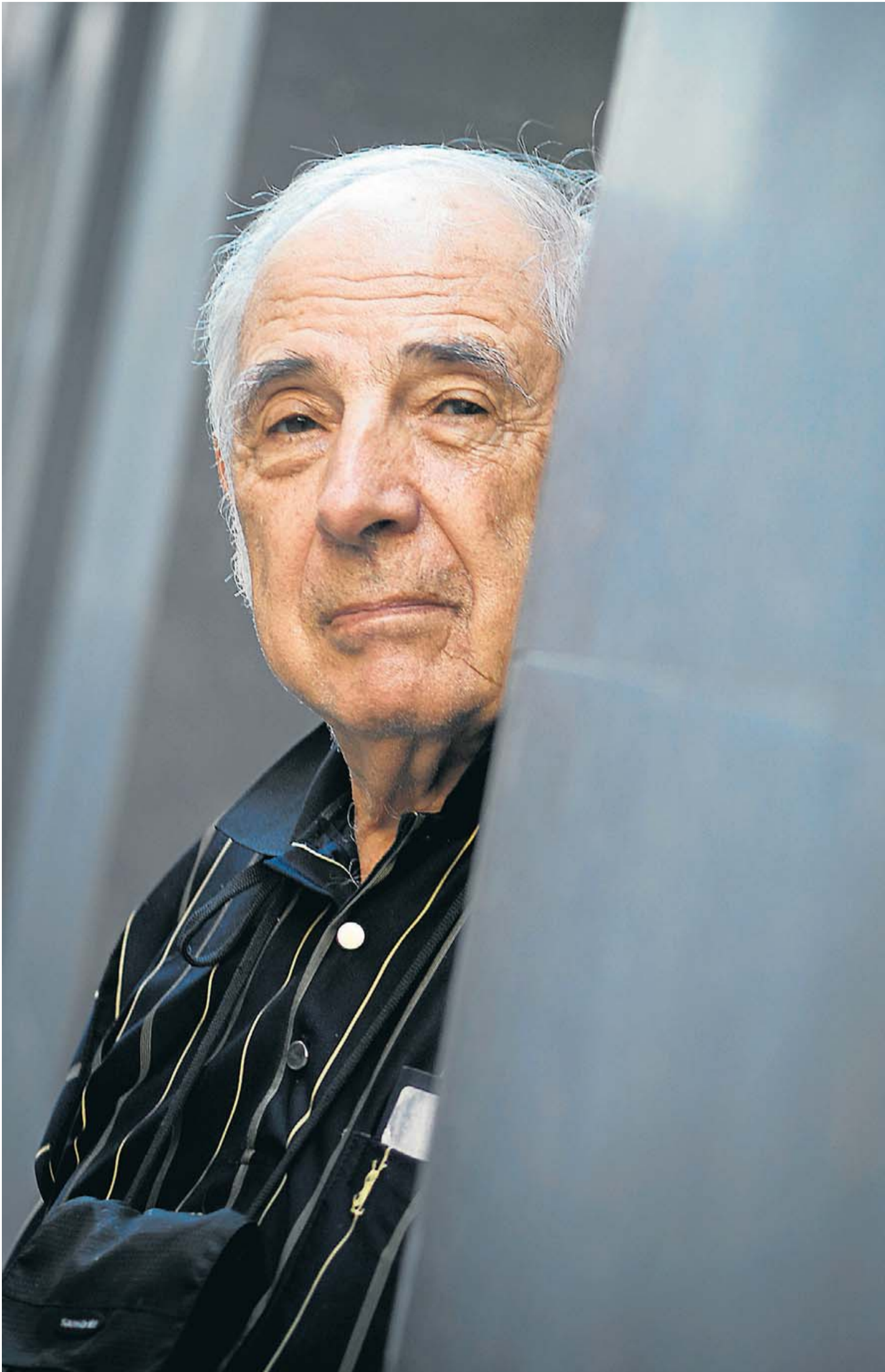
Nosaltres som computadores conscients. Podem computar i som conscients. El problema no és si pot existir una computadora conscient. Jo en sóc una! Puc computar i sóc conscient. La pregunta és: ¿la computació és una forma de consciència? No, perquè tot és sintaxi, tot està definit per operacions de màquines de Turing.

I això no s'aconseguirà mai?

El problema no és tecnològic, sinó un obstacle filosòfic. És com dir: ¿existiran mai números primers que puguin menjar pizza? La resposta és que no, no té cap sentit. I no tindrem mai computació conscient, perquè la computació es defineix com ho va fer Turing: manipulació de zeros i uns. I la consciència requereix alguna cosa més que sintaxi formal. Tots aquests punts són terriblement obvis i s'ha de ser burro per no veure-ho. Res d'això és difícil.

La filosofia és dubtar, i vostè està molt segur del que diu.

No tinc cap dubte. Perquè he llegit Turing. Hi ha un llibre idiota de Nick Bostrom [*Superin-*

JOHN R. SEARLE. Va néixer l'any 1932 a Denver (Colorado, Estats Units). És un dels filòsofs més cèlebres en les àrees de la filosofia del llenguatge, la filosofia de la ment i la metafísica social. En totes aquestes temàtiques la seva obra constitueix un referent imprescindible. Searle es va doctorar a la Universitat d'Oxford, sota la direcció de John Austin i Peter Strawson. L'any 2000 va rebre el premi Jean Nicod i és membre de l'Acadèmia Europea de les Ciències i les Arts. Algunes de les aportacions més famoses de Searle són l'anàlisi que fa dels actes de parla, l'argument de l'habitació xinesa (un experiment mental) contra les tesis de la intel·ligència artificial forta, la seva posició sobre la intencionalitat i especialment la intencionalitat col·lectiva.

telligence: paths, dangers, strategies] -en vaig fer una crítica- en el qual diu: els ordinadors s'estan tornant tan intel·ligents que ens enderrocaran, ens hauria de preocupar de veritat! No és seriós. Aquesta no és una preocupació seriosa.

Parlem un moment de nacions.

Aquí té un enigma: per què l'estat nació és la forma més apassionada d'identificació que té la gent? Més que la religió. S'identifiquen amb els estats nació i això ha produït autèntics desastres a Europa. Sempre aquestes estúpides guerres. Ara bé, els europeus han inventat un substitut per a la guerra: s'anomena futbol. I els encanta, es pensen que és massa. La Copa del Món! És millor que una guerra perquè no mor ningú, és inofensiva, és totalment controlable. De tota manera, els estats nació encara són entre nosaltres. La gent s'hi identifica. Jo, per exemple, moriria pels Estats Units. No moriria pel comtat d'Alameda, que és on visc. I això que el comtat d'Alameda és més important en la meua vida que els Estats Units. Tot el que fan els Estats Units és recaptar els meus impostos i donar-me un passaport. Però la nació és el que compta. L'estat nació.

Continuaran existint?

No sé com ho podem evitar. Hi va haver un període després de la Segona Guerra Mundial que la gent va pensar: tindrem un govern mundial i no tindrem res de tot això. Bé, no va anar així. La gent necessita poder pensar: "Som superiors; aquella gent només és gent, nosaltres som catalans". I és molt important que pensin així, ja els hi pot dir. Així que estem condemnats a això per molt de temps.

Vostè creu en el progrés humà?

I tant. Hem eliminat malalties. Aquí té un exemple de progrés humà: hi havia una època que els països de la meua edat no podien anar per Europa fent gaire conferències, com faig jo. No sóc tan vell, encara sóc un nano! Només en tinc 82! Però hi va haver un temps que als 82 anys la gent no esquiava gaire, no corria, no empaitava noies, no bevia cervesa. I ara puc fer tot això.

I el progrés moral existeix?

Dubto que existeixi. Vull dir, el feixisme va morir a Espanya, això està bé. És progrés moral. Però ara ha sorgit als països musulmans. Hi ha un califat. Que estúpid.

Així doncs, no n'està segur, del progrés moral.

Ossama bin Laden va fer un discurs després de l'11 de setembre. Va dir: "Hem patit 85 anys d'humiliacions". I vaig preguntar als meus estudiants què havia passat feia 85 anys. Au va, heu estat humiliant musulmans durant 85 anys, què els heu fet? No en tenien ni idea, no ho havien sentit mai. I la resposta, esclar, és la fi de l'Imperi Otomà, l'últim califat. "Hem estat humiliats des de llavors". És absurd. Però ho pensen de debò. Quan s'ha preocupat vostè per última vegada per la destrucció del califat i ha pensat: "Estem humiliats"?

Vostè té fills?

Sí. És curiós, pensar en ells com si encara fossin nens. Ara són homes d'una cinquantena d'anys i ja tinc nétes, i ells encara són els meus nens. Tinc dues nétes fantàstiques. Sóc un avi terrible! En lloc d'estar cuidant les meves nétes,estic ocupat prenent-me una cervesa a Catalunya!

[I s'aixeca i se'n va. Sóc conscient que em tocarà pagar-li la cervesa, i no perquè ho hagi triat jo, aquí em trobo determinat perquè ell corre i el cambrer em mira a mi.]■